

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/93/2016
Identifikačné číslo spisu:	1210225855
Dátum vydania rozhodnutia:	30.03.2017
Meno a priezvisko:	JUDr. Jozef Kolcun
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:1210225855.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti o t. č. plnoletého H. F., nar. XX.X.XXXX, dieťa rodičov A. F., bývajúcej v L., adresa na doručovanie V., zastúpenej JUDr. Ladislavom Sirankom, advokátom so sídlom v Bratislave, Vajnorská 89 a A. F. bývajúceho v L., o návrhu matky na zníženie výživného k maloletému a o návrhu otca na zvýšenie výživného na maloletého, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 28 P 421/2010, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14. apríla 2015 sp. zn. 11 CoP 499/2014, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo 14. apríla 2015 sp. zn. 11 CoP 499/2014 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 6. mája 2014 č. k. 28 P 421/2010-540 v prvom výroku návrh matky na zníženie vyživovacej povinnosti zamietol. V druhom výroku návrh otca na zvýšenie vyživovacej povinnosti zamietol. Vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Súd prvej inštancie rozhodol s poukazom na § 62 ods. 2, 4, § 75, § 78 ods. 1 veta prvá Zákona o rodine. V odôvodnení uviedol, že po vykonaní dokazovania a porovnaní pomerov dôležitých pre určovanie výživného tak v pôvodnom, ako aj v terajšom konaní zistil, že na strane matky nedošlo k takej podstatnej zmene pomerov, ktorá by odôvodňovala zníženie vyživovacej povinnosti. Konštatoval, že matka síce bola uznaná za osobu so zníženou pracovnou schopnosťou a je poberateľkou invalidného dôchodku, nízky príjem však mala aj v čase pôvodného konania, keď bola nezamestnaná. Za nepresvedčivé považoval aj vyjadrenie matky o tom, že nepoberá žiadnu odmenu za funkciu konateľu v spoločnosti V. V. s.r.o. Pri rozhodovaní bral súd prvej inštancie do úvahy aj tú skutočnosť, že pôvodne určené výživné je na pomyselnéj dolnej hranici a bolo určované pred 7 rokmi. Pre úplnosť dodal, že matka žiadala znížiť vyživovaciu povinnosť od doby, kedy bola vyživovacia povinnosť určená, čím by vlastne došlo k neprípustnej reparácii súdneho rozhodnutia. Z uvedených dôvodov návrh matky na zníženie výživného zamietol. Súčasne zamietol návrh otca na zvýšenie výživného, a to vzhľadom na tú skutočnosť, že príjem matky sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím neznížil, otcovi ubudla vyživovacia povinnosť k plnoletej H. Dokazovanie požadované matkou prešetrením prevodov obchodných podielov v spoločnosti MKM Stred nevykonal, nakoľko to považoval

za nadbytočné. Obchodný podiel patrila manželke otca a táto ho získala ešte v čase pôvodného konania. Rovnako nevykonával návrhy otca na prešetrovanie údajných výberov finančných prostriedkov matkou, nakoľko sa uvedené udiali v čase pôvodného konania, resp. ešte pred ním. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p. Proti prvému výroku tohto rozhodnutia podala matka odvolanie.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom zo 14. apríla 2015 sp. zn. 11 CoP 449/2014 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti potvrdil. Vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení poznamenal, že súd prvej inštancie postupoval vecne správne, keď zisťoval všetky skutočnosti podstatné pre rozhodnutie o návrhu matky na zníženie výživného a o návrhu otca na zvýšenie výživného z hľadiska súčasných odôvodnených potrieb v tom čase maloletého H., ako aj z hľadiska schopností a možností rodičov, na výživu ktorých je H. plne odkázaný a tieto potom v záujme zistenia podstatnej zmeny pomerov (§ 78 ods. 1 Zákona o rodine) porovnal so skutočnosťami rozhodnými pre určenie výživného na H.. Vychádzajúc z okolností zistených vykonaným dokazovaním odvolací súd vyslovil, že je zhodne ako súd prvej inštancie toho názoru, že od posledného rozhodovania o výživnom nedošlo na strane matky k takej zmene pomerov, ktorú by bolo potrebné premietnuť do výšky výživného, v zmysle zníženia jej vyživovacej povinnosti. Konštatoval, že súd prvej inštancie správne porovnal zárobkové a majetkové pomery matky v čase rozvodového konania, pričom zistil, že matka bola nezamestnaná, evidovaná na úrade práce, privyrábajúca si príležitostnou výučbou cudzích jazykov v rozsahu krytia nájomného a jej potrieb. Rovnako zistil, že bola jednou z dvoch konateľov firmy V. V. s.r.o., s tvrdením, že prácu konateľa vykonáva bezplatne, so šancou ponuky kvalitného miesta. Pokiaľ ide o súčasné zárobkové pomery matky uviedol, že je faktom, čo konštatoval aj súd prvej inštancie, že matke od 5. marca 2009 bol priznaný invalidný dôchodok vo výške 134,80 €, z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť so 60 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, uvedené však neznamená, že by matka nemohla vykonávať žiadnu prácu, napr. aj príležitostnú výučbu jazykov, t. j. prácu, ktorá by zodpovedala jej zdravotnému stavu. V tomto smere treba zdôrazniť, že matka ani nemala snahu v konaní preukázať, že by sa vôbec o akúkoľvek prácu uchádzala. Pokiaľ ide o spoločnosť V. V. s.r.o., ako v roku 2006, t. j. v čase pôvodného určovania výživného, tak aj v súčasnosti matka naďalej vykonáva funkciu konateľa, tvrdiac tak ako v roku 2006, že bezodplatne, čo súd prvej inštancie vyhodnotil ako nepresvedčivé tvrdenie. Za takéto predmetné tvrdenie matky považoval aj odvolací súd s poukazom na vyjadrenie spoločnosti V. V. s.r.o. z 18. novembra 2013, ktorý v rámci zaslaného potvrdenia o výške príjmu matky doslovne uviedol, že matka dosiahla nad rámec bežných príjmov ako konateľ spoločnosti nasledovné podiely na zisku, špeciálne odmeny, ohodnotenie za roky 2005 až 2013 odmenu vo výške 0. Z uvedeného je zrejmé, že matka ako konateľ má podľa vyjadrenia spoločnosti, ktorej je konateľom bežný príjem, z ktorého dôvodu sa odvolací súd s tvrdením matky o jej nepriaznivej finančnej situácii nestotožnil. Rovnako sa nestotožnil s tvrdením matky o jej nepriaznivom zdravotnom stave, vylučujúcim možnosť práce, pokiaľ vykonáva funkciu konateľa spoločnosti a z tejto má bežný príjem. Pokiaľ ide o odvolanie matky, toto odvolací súd posúdil ako z hľadiska námietok týkajúcich sa procesného postupu súdu, tak aj neúplného zistenia skutkového stavu a nesprávneho právneho posúdenia veci ako nedôvodné. K procesnému postupu súdu, keď podľa tvrdenia matky jej postupom súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom najmä tým, že súd prvej inštancie vo veci 6. mája 2014 rozhodol v jej neprítomnosti, a to i napriek jej ospravedlneniu a žiadosti o odročenie pojednávania, odvolací súd dodal, že neprítomnosť matky na pojednávaní súd prvej inštancie správne posúdil a pokiaľ vo veci konal a vo veci rozhodol, jeho postup bol plne v súlade s § 101 ods. 2 O.s.p. Vychádzajúc z uvedeného, odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 O.s.p. potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p., v spojení s § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie matka (ďalej aj „dovolateľka“) z dôvodu, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Uviedla, že súd prvej inštancie procesne pochybil, keď vo veci spôsobil neprimerané prietahy v konaní aj tým spôsobom, že vo veci začal konať po viac ako ročnej odmlke, samotný rozsudok vypracovával dlhšie ako zákonná doba a odvolanie dovolateľky predložil odvolaciemu súdu na rozhodnutie až po troch mesiacoch. Namietala, že napriek časovému rozpätiu prvoinštančný súd, a rovnako aj odvolací súd, procesne pochybil a zásadným spôsobom porušil

základné ľudské práva dovolateľky, keď vyjadrenie otca zo 14. augusta 2014 nedoručil dovolateľke a nevykonal ani len pokus o jeho doručenie. Poznamenala, že súd procesne pochybil, keď nepovažoval za potrebné vykonať žiaden dôkaz. Mala za to, že odvolací súd procesne pochybil aj vtedy, keď bez nariadenia ústneho pojednávania, vyhlásil rozsudok bez jej prítomnosti. Konštatovala, že súdy dospeli na základe vykonaného dokazovania k nesprávnym skutkovým zisteniam a ich rozhodnutia tak vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia veci. Namietala nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu prvej inštancie ako aj odvolacieho súdu. Navrhla rozsudok odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Otec v písomnom vyjadrení k dovolaniu matky navrhol dovolanie ako neprípustné odmietnuť.

5. T. č. plnoletý H. F. sa k dovolaniu matky písomne nevyjadril.

6. Dovolanie matky bolo podané 27. mája 2015. Na konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa s účinnosťou od 1. júla 2016 vzťahuje zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“).

7. Podľa prechodného ustanovenia § 395 ods. 1 CMP platí, že ak § 396 CMP neustanovuje inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 395 ods. 2 CMP právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

8. V zmysle § 2 ods. 1 CMP sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku zákona č. 160/2015 Zb. (ďalej len „CSP“), ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže CMP neustanovuje inak, dovolací súd ďalej skúmal možnosť aplikácie ustanovení CSP pre konanie o dovolaní matky.

9. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 CSP platí, že ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

10. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, zastúpená advokátom, bez nariadenia dovolacieho pojednávania dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je potrebné zrušiť.

11. Vzhľadom k tomu, že dovolanie bolo podané pred 1. júlom 2016 (27. mája 2015), t. j. za účinnosti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „O.s.p.“), dovolací súd postupoval v zmysle vyššie uvedeného § 395 ods. 2 CMP a § 470 ods. 2 CSP a prípustnosť dovolania posudzoval v zmysle § 236, § 237 ods. 1 a § 238 O.s.p.

12. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo možné dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (pozri § 236 ods. 1 O.s.p.). Dôvody prípustnosti dovolania proti rozsudku vymedzoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p. Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu tiež vtedy, ak v konaní došlo k závažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p.

13. Dovolanie vo veciach upravených Zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo osvojení, bolo v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p. neprípustné.

14. Dovolanie matky by vzhľadom na vyššie uvedené bolo prípustné iba vtedy, ak by v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p. Dovolaťka procesné vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdila a ich existenciu nezistil ani dovolací súd.

15. Dovolaťka namietala, že konanie odvolacieho súdu je postihnuté vadou konania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. Za právneho stavu do 30. júna 2016 sa odňatím možnosti konať pred súdom rozumel procesne nesprávny postup súdu, ktorý mal za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania.

16. Dovolaťka v dovolaní výslovne namietala, že odvolací súd rovnako ako súd prvej inštancie porušil právo na spravodlivý súdny proces, keď nerešpektoval jej právo na doručenie vyjadrenia otca k odvolaniu.

17. Preskúmaním veci bolo zistené, že otec t. č. už plnoletého H. reagoval na odvolanie matky podaním z 18. augusta 2014 (č. l. 596 spisu), ktoré nebolo doručené matke na vyjadrenie. K tomuto zisteniu dovolací súd poznamenáva, že Európsky súd pre ľudské práva vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci

Trančíková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti vyjadriť sa k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. V tomto rozsudku dospel Európsky súd pre ľudské práva k názoru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania a prípadne ide o vyjadrenie nemajúce vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť druhému účastníkovi daná možnosť oboznámiť sa s ním, ak bolo formulované ako právna a skutková argumentácia (obdobne pozri aj rozsudok ESĽP vo veci Niderst-Huber proti Švajčiarsku č. 18990/91, 18.2.1997, § 27). V rozsudku sa doslovne uvádza, že „požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali možnosť dozvedieť sa o všetkých predložených dôkazoch alebo vyjadreniach podaných v ich veci a vyjadriť sa k nim, sa vzťahuje na odvolacie konanie rovnako ako na prvostupňové konanie, a to napriek skutočnosti, že odvolanie nemusí vyvolať žiadnu novú argumentáciu“. Pokiaľ súd takúto možnosť druhej procesnej strane nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivé konanie, ktoré je zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru (rovnako tak v rozsudku vo veci Niderst-Huber proti Švajčiarsku, § 29).

18. Právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov je súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie. Pritom nie je podstatné, či podľa názoru odvolacieho súdu ide o podanie skutkovo a právne významné alebo bezvýznamné, pretože túto skutočnosť posudzuje výlučne druhá strana konania. Každá strana musí mať možnosť nielen predložiť dôkazy a argumenty, ktoré považuje za nutné na to, aby jej požiadavky uspeli, ale aj zoznámiť sa s každým dokladom a pripomienkou predloženému súdu a účely ovplyvnenia jeho rozhodnutia a vyjadriť sa k nim. Kontradiktórny spor znamená možnosť strany popierať (contra dicere) požiadavky a argumenty druhej strany a právo na to, aby vypočuli jej argumenty a návrhy (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 31/2016, III. ÚS 32/2015, I. ÚS 276/2016, I. ÚS 230/03, IV. ÚS 186/09, II. ÚS 18/2013).

19. Vychádzajúc z uvedeného bolo v preskúmvanej veci potrebné zohľadniť, že vyjadrenie otca k odvolaniu matky nebolo doručované matke s možnosťou oboznámiť sa s ním a prípadne sa k nemu vyjadriť. Keďže porušenie práva na spravodlivé konanie vyššie uvedeným spôsobom nerešpektujúcim princíp rovnosti zbraní bolo dôsledkom nesprávneho postupu súdov v odvolacom konaní, bola dovolateľke odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. V dovolaní sa teda opodstatnene namieta, že konanie pred odvolacím súdom trpí vadou uvedenou v citovanom zákonom ustanovení.

20. Dovolaciemu súdu preto neostalo iné, než rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

21. O trovách pôvodného aj dovolacieho konania bude rozhodnuté súdom v novom rozhodnutí (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.